

ด่วนมาก

ที่ นร 0608/ 6915

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เลขรับ..... ๑๕๐๖๖/๖๖๖
วันที่..... ๖๖๖๖๖๖
เวลา..... ๑๖๖๖

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

321 ถนนราชดำเนินนอก กทม.10300

23 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง สนับสนุนข้อมูลสำหรับการประชุมประจำปีรัฐสภาภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (APPF) ครั้งที่ 20

สำนักงานองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ

ครั้งที่..... ๓๕๖ / ๒๕๕๔

เรียน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วันที่..... ๒๕ / ม.ย. / ๕๕ / ๒๕๕๔

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรขอรับการสนับสนุนข้อมูลเพื่อใช้ในการประชุมประจำปีรัฐสภาภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (APPF) ครั้งที่ 20 ระหว่างวันที่ 8-12 มกราคม 2555 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่นนั้น

สำนักข่าวกรองแห่งชาติได้จัดทำประเด็นความมั่นคงในรูปแบบต่างๆ เช่น ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านพลังงาน สถานการณ์เศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กระบวนการสันติภาพในตะวันออกกลาง การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ นโยบายและแนวทางการฟื้นฟูประเทศจากภัยพิบัติของญี่ปุ่น และผลการประชุมสุดยอด APEC ครั้งที่ 19 ที่ฮานอย (12-13 พฤศจิกายน 2554) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการประชุม และขอส่งข้อมูลมาให้สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อใช้ประโยชน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

กลุ่มงานกิจการพิเศษ

รับที่..... ๒๐๔ / ๒๕๕๔

ว/ค/ป..... ๒๘-๑๑-๕๔

เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ..... กศน

(นายอาชวิน วิชัยดิษฐ์)

รองผู้อำนวยการ ปฏิบัติราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

ข้อมูลสำหรับการประชุมประจำปีรัฐสภาภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกครั้งที่ 20

1) ความร่วมมือระดับภูมิภาคในเอเชีย-แปซิฟิก

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ
- นโยบายและแนวทางการฟื้นฟูประเทศจากภัยพิบัติของญี่ปุ่น

2) สถานการณ์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาค

- ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (cyber threat)
- ปัญหาคาการแพร่ขยายของอาวุธทำลายล้างสูง (WMD)
- กระบวนการสันติภาพในตะวันออกกลาง

3) สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

- ผลการประชุมสุดยอด APEC ครั้งที่ 19
- ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน
- การเปลี่ยนแปลงสมดุลภาพของเศรษฐกิจโลก

ข้อมูลสำหรับการประชุมประจำปีรัฐสภาภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 20

1. ด้านความร่วมมือระดับภูมิภาคในเอเชีย-แปซิฟิก

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1. การผลักดันความร่วมมือระดับภูมิภาคในเอเชีย-แปซิฟิกเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับโลกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือของภูมิภาคที่จะสนับสนุนให้การเจรจาจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศของสหประชาชาติประสบความสำเร็จ และความร่วมมือเพื่อแสวงหามาตรการร่วมกันในการรับมือและปรับตัวเข้ากับผลกระทบจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการดำเนินการของประชาคมโลกเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน ประกอบด้วยข้อตกลงระหว่างประเทศ 2 ฉบับ ได้แก่ 1) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UN Framework Convention on Climate Change) และ 2) พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ซึ่งเป็นทั้ง 2 ข้อตกลงระหว่างประเทศถือเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศหลักสำหรับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความร่วมมืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ปัจจุบัน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถือเป็นปัญหาสำคัญของโลก (Global Issues) ที่ประชาคมระหว่างประเทศตระหนักร่วมกันว่าน่าจะมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมโลกและส่งผลกระทบต่อเนื่องทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง โดยสถานการณ์ของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ยืนยันว่าปัจจุบันอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นจากในอดีตอย่างชัดเจน แผ่นน้ำแข็งและธารน้ำแข็งทั่วโลกละลายในอัตราที่รวดเร็วขึ้น และระดับน้ำทะเลเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังมีส่วนทำให้ภัยพิบัติธรรมชาติจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศรุนแรง อาทิ อุทกภัย ภัยแล้ง วัตภัย และคลื่นความร้อนมีความรุนแรงและเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากขึ้นทั่วโลก

3. แม้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเป็นประเด็นหลักของการประชุมระหว่างประเทศต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก แต่มาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาก็ยังไม่สามารถสร้างความชัดเจนได้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยปัจจุบันประชาคมระหว่างประเทศกำลังเจรจาเพื่อจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศฉบับใหม่เพื่อนำมาใช้หลังพิธีสารเกียวโตหมดวาระบังคับใช้ในปี 2555 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันที่จะควบคุมอุณหภูมิโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียส อย่างไรก็ตาม การเจรจาข้อตกลงที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ทำให้การเจรจายังมีความคืบหน้าไม่มากนัก โดยสถานะล่าสุดของการเจรจาในปี 2553 สามารถสรุปประเด็นที่เป็นปัญหาและท่าทีของประเทศต่างๆ ดังนี้

3.1 การกำหนดเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประเทศพัฒนาแล้วพยายามผลักดันให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแบบมีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่ประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่ม G77 นำโดยจีน อินเดีย และบราซิล แสดงท่าทีคัดค้าน และต้องการให้ประเทศพัฒนาแล้วต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อไป

3.2 การขยายเวลาบังคับใช้พิธีสารเกียวโตที่จะหมดวาระบังคับใช้ในปี 2555 ประเทศกำลังพัฒนาต้องการให้ขยายเวลาบังคับใช้พิธีสารเกียวโตออกไป แต่ถูกคัดค้านจากญี่ปุ่น รัสเซีย และแคนาดา ที่ต้องการให้มีข้อตกลงใหม่ซึ่งกำหนดให้ประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณมากปัจจุบันมีผลผูกพันทางกฎหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเท่าเทียมกัน

3.3 นอกจากนี้ ยังมีรายละเอียดอื่นๆ ที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับกลไกต่างๆ ภายใต้ข้อตกลง อาทิ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาของการถ่ายโอนเทคโนโลยีที่สะอาด กลไกทางการเงินเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซจากการอนุรักษ์ป่าไม้ รวมทั้งการตรวจสอบ ตรวจวัด และรายงานการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากต่างประเทศ เป็นต้น

4. ดังนั้น ความร่วมมือระดับภูมิภาคในเอเชีย-แปซิฟิกเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศน่าจะเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่ประกอบด้วยประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในฐานะประเทศที่ปล่อยก๊าซในปริมาณมากและประเทศที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีที่สะอาด โดยประเด็นที่ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกควรผลักดันเพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง ได้แก่ 1) ความร่วมมือด้านมาตรการสำหรับรับมือและปรับตัวเข้ากับผลกระทบของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะภัยพิบัติธรรมชาติที่เกี่ยวข้อง 2) การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) ความร่วมมือเกี่ยวกับการถ่ายโอนเทคโนโลยีที่สะอาดจากประเทศพัฒนาแล้วให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาค และ 4) การกำหนดเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกร่วมกันในระดับภูมิภาคเพื่อเป็นกรอบความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกก่อน ที่จะส่งเสริมเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประชาคมโลกต่อไป

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals- MDGs)

1. การดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติ (Millennium Development Goals- MDGs) ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีความคืบหน้าเป็นที่น่าพอใจ และสามารถบรรลุเป้าหมายได้แล้วในหลายเรื่อง อาทิ การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ การให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และการต่อสู้กับโรคเอดส์ เป็นต้น โดยการดำเนินการตาม MDGs ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีความคืบหน้ามากกว่าในภูมิภาคแอฟริกา แต่อย่างน้อยว่าในภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน ทั้งนี้ วิกฤติเศรษฐกิจและวิกฤติอาหารโลกถือเป็นอุปสรรคสำคัญของการดำเนินการตาม MDGs ที่ผ่านมา

2. MDGs เป็นเป้าหมายที่เกิดขึ้นจากปฏิญญาแห่งสหัสวรรษซึ่งได้รับการรับรองจาก 189 ประเทศในที่ประชุมสุดยอดแห่งสหัสวรรษเมื่อกันยายน 2543 โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนา 8 ประการประกอบด้วย 1) การขจัดความยากจนและความหิวโหย 2) การให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา 3) ส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ 4) ลดอัตราการเสียชีวิตของเด็ก 5) พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ 6) การต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ 7) รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ 8) การส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก โดยกำหนดกรอบระยะเวลาสัมฤทธิ์ผลภายในปี 2558

3. การบรรลุ MDGs เป็นประเด็นที่นายบันคิมูน เลขาธิการสหประชาชาติให้ความสำคัญและได้เรียกร้องประชาคมระหว่างประเทศให้เพิ่มความพยายามเพื่อสนับสนุนให้ MDGs บรรลุเป้าหมายตามกำหนดมาโดยตลอด โดยล่าสุดเมื่อกันยายน 2553 ได้จัดประชุมสุดยอด MDGs เพื่อประเมินความคืบหน้าของเป้าหมายต่างๆ พร้อมกับกำหนดมาตรการเพื่อผลักดันให้ประชาคมระหว่างประเทศบรรลุเป้าหมาย MDGs โดยที่ประชุมย้ำว่า แม้ทั่วโลกจะเผชิญวิกฤติเศรษฐกิจโลกซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการบรรลุ MDGs แต่ยังคงเชื่อมั่นว่า MDGs น่าจะบรรลุเป้าหมายได้ในปี 2558 ทั้งนี้ที่ประชุมตกลงจะดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนเป้าหมายต่างๆ ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจนและความหิวโหย ธนาคารโลกจะเพิ่มเงินทุนให้ความช่วยเหลือด้านเกษตรกรรมแก่ประเทศกำลังพัฒนา จำนวนประมาณ 6,000 – 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีในช่วง 3 ปีข้างหน้า และเกาหลีใต้ประกาศจะให้ความช่วยเหลือด้านเกษตรกรรมแก่ประเทศกำลังพัฒนาอีกจำนวน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

เป้าหมายที่ 2 การให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ธนาคารโลกประกาศเงินทุนช่วยเหลือด้านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น อีก 750 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคแอฟริกา นอกจากนี้ บริษัท Dell ได้ประกาศจะให้เงินทุนช่วยเหลือ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการศึกษา

เป้าหมายที่ 3 การส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ บริษัทเอกชนหลายบริษัทประกาศให้เงินทุนช่วยเหลือ โดยบริษัท Ericson ได้ริเริ่มโครงการ Connect to Learn เพื่อทำให้เด็กหญิงได้เข้าถึงการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ส่วนบริษัท UPS ได้ประกาศให้เงินทุนช่วยเหลือ 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และบริษัท Exxon Mobil สนับสนุนเงินทุนจำนวน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

เป้าหมายที่ 4 และ 5 การลดอัตราการเสียชีวิตของเด็กและการพัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ ที่ประชุมประกาศยุทธศาสตร์เพื่อสุขภาพอนามัยสตรีและเด็ก โดยจะสนับสนุนเงินทุนจำนวน 40,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐใน 5 ปีข้างหน้า นอกจากนี้ แคนาดาประกาศจะระดมทุนจำนวน 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากกลุ่มประเทศ G8

เป้าหมายที่ 6 การต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ ฝรั่งเศสประกาศสนับสนุนเงินทุนจำนวน 1,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อังกฤษประกาศจะเพิ่มเงินทุนช่วยเหลือเพิ่มจาก 150 ล้านปอนด์ต่อปี เป็น 500 ล้านปอนด์ต่อปีภายในปี 2557 ขณะที่ธนาคารโลกประกาศจะเพิ่มการสนับสนุนเงินทุนอีก 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

เป้าหมายที่ 7 การรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการลดจำนวนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดให้ได้ครึ่งหนึ่งภายในปี 2558 บริษัทเอกชนประกาศให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ อาทิ WaterHealth International ประกาศจะสร้างโรงงานผลิตน้ำสะอาด 75 แห่งในบังคลาเทศและอินเดีย ซึ่งจะช่วยให้ประชากรกว่า 175,000 คนเข้าถึงน้ำสะอาด ส่วนบริษัท Pepsi ตั้งเป้าจะทำให้คน 3 ล้านคนเข้าถึงน้ำสะอาดภายในปี 2558

เป้าหมายที่ 8 การส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก ซึ่งการประชุมครั้งนี้ สหภาพยุโรปเสนอจะให้เงินทุนช่วยเหลือจำนวน 1,000 ล้านยูโร

5. เห็นได้ว่า ประชาคมระหว่างประเทศมีความพยายามอย่างมากที่จะดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ MDGs บรรลุตามเป้าหมาย ความร่วมมือในระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกจึงน่าจะเป็นกลไกหนึ่งที่จะสนับสนุนความพยายามของประชาคมโลกและจะช่วยสนับสนุนการดำเนินการ MDGs โดยประเด็นที่ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การลดจำนวนการเสียชีวิตของเด็กและสตรีมีครรภ์ สุขอนามัยของเด็กซึ่งมีน้ำหนักต่ำกว่ามาตรฐาน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเด็นเหล่านี้ยังเป็นประเด็นที่ไม่มีความคืบหน้ามากนักในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือผ่านข้อตกลงทางด้านเศรษฐกิจและการค้า การสนับสนุนทางการเงินเพื่อการพัฒนา และส่งเสริมหลักการธรรมาภิบาลในประเทศน่าจะเป็นกรอบแนวทางการร่วมมือของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ที่จะสนับสนุนการดำเนินการ MDGs ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. สำหรับไทย การดำเนินการ MDGs ประสบความสำเร็จและมีความคืบหน้าอย่างมาก โดยได้รับคำชื่นชมจากเลขาธิการสหประชาชาติเมื่อปี 2550 ไทยสามารถบรรลุเป้าหมายได้ก่อนกำหนดในหลายเป้าหมาย อาทิ การขจัดปัญหาความยากจน การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี การต่อสู้กับโรคเอดส์และมาลาเรีย และการลดสัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด อีกทั้งไทยยังได้กำหนดเป้าหมายเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ของ MDGs ที่ท้าทายมากขึ้น หรือ MDGs+ โดยการดำเนินการ MDGs ของไทยน่าจะเป็นแบบอย่างสำหรับการดำเนินการของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกได้

นโยบายและแนวทางการฟื้นฟูประเทศจากภัยพิบัติของญี่ปุ่น

1. ภายหลังเกิดเหตุภัยพิบัติแผ่นดินไหวครั้งรุนแรงในญี่ปุ่น ตามด้วยสึนามิ และอุบัติเหตุการหลอมละลายของเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ที่โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ฟูกูชิมะไดอิจิเมื่อ 11 มี.ค.54 (The Great East Japan Earthquake) รัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้การบริหารของ นรม. นาโโตะ คัง จัดตั้งคณะกรรมการวางแผนการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย (Reconstruction Design Council) เมื่อ เม.ย.54 ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการวางผังเมือง อาจารย์ ตัวแทนรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อจัดทำข้อเสนอให้แก่รัฐบาลในการจัดทำร่างนโยบายฟื้นฟูประเทศ ซึ่ง ครม.มีมติเห็นชอบแนวทางการฟื้นฟูประเทศภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติ (Guideline for Policy Promotion for the Revitalization of Japan) เมื่อ 17 พ.ค.54 ตามเป้าหมายสำคัญได้แก่ การสร้างความมั่นคงทางสังคมและฟื้นฟูเศรษฐกิจเพื่อป้องกันการย้ายฐานผลิต-ทรัพยากรมนุษย์ออกนอกประเทศ การเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันและ การส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางธุรกิจในภูมิภาค

2. รัฐบาลคาดการณ์ความเสียหายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทาง ต.น. ที่เขตโตโฮกุและตอนเหนือของเขตคันโตใน 4 จ. ได้แก่ มิยาจิ ฟูกูชิมะ อิวาเตะ และอิบารากิ ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่ประมง และพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้รับผลกระทบอีก 3 จังหวัด ประมาณ 200,000-312,500 ล้านดอลล่าร์สหรัฐ (มากกว่าเหตุแผ่นดินไหวที่โกเบเมื่อปี 2538 2 เท่า) และเสนอแนวทางลดผลกระทบ 3 ประการ ดังนี้

1) การฟื้นฟูที่อยู่อาศัยและการวางผังเมืองใหม่ ที่เน้นการป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยคำนึงถึงความเสียหายในพื้นที่ต่างๆ เส้นทางอพยพ โครงสร้างเส้นทางคมนาคม การบรรเทาทุกข์ สำหรับครัวเรือนที่มีภาระการผ่อนชำระหนี้ที่อยู่อาศัยก่อนเหตุการณ์แผ่นดินไหวและจำเป็นจะต้องขอสินเชื่อเพื่อซ่อมแซมที่ อยู่อาศัยใหม่ รัฐบาลจัดสินเชื่อระยะยาวสำหรับการซ่อมแซมหรือสร้างที่อยู่อาศัยใหม่โดยคิดดอกเบี้ยต่ำ

2) การฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ประชาชนทั้งในพื้นที่ประสบภัยและ จ. ใกล้เคียงพื้นที่ประสบภัย อาทิ จ.อาโอโมริ จ.ชิบะ รัฐบาลให้การบริการด้านสาธารณสุข ซ่อมแซมสถานพยาบาล ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน ขณะเดียวกันก็ขยายโอกาสการจ้างงานสตรี ผู้พิการ และผู้สูงอายุ

3) การฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนที่ได้รับความเสียหายทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การประมง การท่องเที่ยว พลังงาน สิ่งแวดล้อม อาทิ ด้านยานยนต์ (ผลกำไรลดลงร้อยละ 28) และเครื่องใช้ไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ (ผลกำไรลดลงร้อยละ 56) เช่น ด้านการประมงให้ความสำคัญเร่งด่วนเนื่องจาก 7 จังหวัดที่ได้รับผลกระทบมีสัดส่วนสูงร้อยละ 50 ของผลผลิตภัณฑประมงทั้งประเทศ การจัดสรรสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยให้แก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อม ผู้ประกอบการกิจการส่วนตัวที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์เพื่อฟื้นฟูกิจการ โดยแบ่งประเภทการช่วยเหลือตามสถานะเป็น 3 กรณี คือ 1) ผู้ประกอบการที่คาดว่าจะสามารถฟื้นฟูกิจการได้ 2) ผู้ประกอบการ ที่คาดว่าจะไม่สามารถฟื้นฟูกิจการได้ และ 3) ผู้ประกอบการที่ไม่สามารถฟื้นฟูได้อย่างแน่นอน

3. การจัดสรรงบประมาณสำหรับการฟื้นฟูระยะ 10 ปี โดยแบ่งมาตรการการดำเนินการเร่งด่วนระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว วงเงิน 23 ล้านล้านเยน โดยคาดว่าจะใช้เงินมากถึง 19 ล้านล้านเยนเนื่องจากเป็นช่วงฟื้นฟูเข้มข้น นอกจากนี้ยังอนุมัติงบประมาณเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ 2554 ด้วยแผนออกพันธบัตรและลดงบประมาณอื่นที่ไม่จำเป็น ซึ่งคณะกรรมการวางแผนการฟื้นฟูฯ จะมีการทบทวนการดำเนินการมาตรการต่างๆ สำหรับงบประมาณเพิ่มเติมจะนำไปใช้ฟื้นฟูความเสียหายต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ถนน สนามบิน และอาคารที่เสียหายจากแผ่นดินไหวและสึนามิ รวมทั้งการสร้างที่พักชั่วคราวให้แก่ผู้ประสบภัย และเมื่อ 5 ก.ค.54 ครม.ญี่ปุ่นเห็นชอบร่างงบประมาณเพิ่มเติมครั้งที่ 2 ประจำปีงบประมาณ 2554 โดยใช้เงินส่วนที่เหลือจากปีงบประมาณ 2553

4. นอกจากนี้ ญ่ปุ่วางแผนบริหารการคลังระยะกลางนับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2555 -58 มีเป้าหมายเพื่อควบคุมยอดงบประมาณที่ไม่รวมยอดการออกพันธบัตรรัฐบาลให้อยู่ในวงเงิน 71 ล้านล้านบาท และควบคุมยอดการออกพันธบัตรรัฐบาลเพิ่มเติมไม่ให้เกิน 44 ล้านล้านบาท ซึ่งแยงงบประมาณสำหรับการฟื้นฟูความเสียหายจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ ส่วนแผนการปรับขึ้นอัตราภาษีการบริโภค (Consumption Tax) ประมาณร้อยละ 2- 3 ภายในเวลา 3 ปี เพื่อนำรายได้มาฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากเหตุภัยพิบัติครั้งนี้ รัฐบาลคาดว่าจะส่งผลให้เกิดภาวะเงินฝืดมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้เพื่อไม่ให้ผู้ประสบภัยรับภาระเพิ่ม รัฐบาลกำลังพยายามหารายได้ด้านอื่นแทน อาทิ การพิจารณาขายหุ้นของบริษัท Japan Post ที่รัฐบาลถืออยู่ทั้งหมดเพื่อนำรายได้ไปใช้ในการฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดจากเหตุภัยพิบัติ

2. สถานการณ์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาค

ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

ภัยคุกคามจากไซเบอร์ (cyber threat)

1. รูปแบบภัยคุกคามด้านความมั่นคงของชาติในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างถอนรากถอนโคน (Radical change) โดยเป็นภัยคุกคามที่ฝ่ายตรงข้ามมุ่งโจมตีเป้าหมายสำคัญของประเทศ และไม่จำเป็นต้องมีกำลังทางทหารด้วยการใช้สื่อดิจิทัล(Digital media) และใช้เทคโนโลยีโทรคมนาคมเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งภัยคุกคามดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นภัยคุกคามที่มีผลกระทบในระดับประเทศเป็นวงกว้างและสร้างความเสียหายรุนแรง โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มมาจากการที่มนุษย์พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เฉพาะอย่างยิ่งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมโยงมนุษย์และข้อมูลข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกเข้าด้วยกันผ่านเครือข่ายใยแก้วนำแสงและระบบสื่อสารดาวเทียม และสามารถพัฒนาให้เทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ทั่วไปมีขีดความสามารถเท่าเทียมหรือเหนือกว่าเทคโนโลยีของหน่วยงานความมั่นคง จึงเป็นโอกาสที่ผู้วางแผนปฏิบัติการก่อการร้ายมีทางเลือกที่จะปฏิบัติการโจมตีต่อเป้าหมายที่เป็นฝ่ายตรงข้ามได้กว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการโจมตีผ่านระบบเครือข่ายโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์(Cyber Attack) สามารถสร้างความเสียหายรุนแรงและยากที่จะตรวจพบ เนื่องจากสามารถปฏิบัติการจากที่ใดๆ ก็ได้ในโลก

2. ในระยะแรกปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์ถูกมองว่าเป็นปัญหาทางเทคนิคมากกว่าจะเป็นปัญหาทางยุทธศาสตร์จึงไม่ได้รับการยกระดับให้เป็นความสำคัญในลำดับแรกๆ หลังจากการโจมตีทางไซเบอร์เริ่มแพร่หลายและสร้างความเสียหายให้กับหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนรุนแรงมากขึ้น โดยบริษัทรักษาความปลอดภัยทางคอมพิวเตอร์ได้จัดอันดับ 10 ประเทศที่มีอัตราการขยายตัวของไวรัสคอมพิวเตอร์และระบบคอมพิวเตอร์ถูกโจมตีมากที่สุดเมื่อปี 2552 อันดับหนึ่งคือ สหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 37.4 อันดับสองคือ รัสเซีย คิดเป็นร้อยละ 12.8 อันดับสาม คือ จีน คิดเป็นร้อยละ 11.2 อันดับสี่คือ เปรู คิดเป็นร้อยละ 3.7 อันดับห้าคือ เยอรมนี คิดเป็นร้อยละ 2.6 อันดับหกคือ เกาหลีใต้ คิดเป็นร้อยละ 2.4 อันดับเจ็ดคือ โปแลนด์ คิดเป็นร้อยละ 2.1 อันดับแปดคือ ไทย คิดเป็นร้อยละ 2 อันดับเก้าคือ ตุรกี คิดเป็นร้อยละ 1.9 และอันดับสิบคือ อังกฤษคิดเป็นร้อยละ 1.6 และในการประชุมเศรษฐกิจโลกครั้งที่ 40 (World Economic Forum Annual Meeting 40) เมื่อ ม.ค.53 ที่ดาวอส สวิสเซอร์แลนด์ ได้มีการหยิบยกปัญหาภัยคุกคามทางเทคโนโลยีขึ้นหารือในที่ประชุม ซึ่งที่ประชุมได้ตกลงที่จะร่างสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามภัยคุกคามเทคโนโลยีระหว่างประเทศขึ้น นอกจากนี้ ประเทศต่างๆ เริ่มตระหนักถึงภัยคุกคามและหามาตรการสำหรับป้องกันตัวเองเช่น ออกกฎหมายคุ้มครองผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต จัดซื้ออุปกรณ์รักษาความปลอดภัยของระบบ จัดจ้างเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ และวางแผนติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

3. รายงานภัยคุกคามด้านสารสนเทศทั่วโลกพบว่า ภัยคุกคาม(Threats)ต่อระบบคอมพิวเตอร์ผู้ปฏิบัติการมีเป้าหมายในการสร้างความเสียหายใน 3 ลักษณะคือ การนำความลับไปเปิดเผย(Data confidentiality) การเปลี่ยนแปลงข้อมูล (Data integrity) และการทำให้ระบบหยุดบริการหรือไม่สามารถใช้งานได้ (System availability) โดยใช้ช่องโหว่ของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นช่องทางที่ทำให้ผู้ปฏิบัติการสามารถเข้ามาในระบบ และทำการแพร่กระจายไวรัสจนคอมพิวเตอร์สูญเสียการควบคุม นอกจากนี้ รายงานของ Trend Micro ยังพบว่าสถานการณ์ภัยคุกคามต่อระบบคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นในช่วง มี.ค.51 มีมากกว่า 50 ล้านครั้ง และเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวเมื่อเทียบกับ ธ.ค.50 ซึ่งเท่ากับ 15 ล้านครั้ง

4. สำหรับประเทศที่ถูกโจมตีทางไซเบอร์เช่น เอสโตเนีย เมื่อปี 2550 หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะรัฐสภา กระทรวง ทบวง กรม รวมถึงธนาคาร และสื่อมวลชนต่าง ๆ ถูกโจมตีทางไซเบอร์อย่างหนักทำให้ข้อมูลเสียหายในปีเดียวกันที่กระทรวงกลาโหม สหรัฐฯ ทำเนียบรัฐบาลฝรั่งเศส เยอรมนี และอังกฤษ ก็ถูกโจมตีทางไซเบอร์ซึ่งเชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดจากจีน จนได้รับความเสียหายอย่างหนัก ขณะที่รัฐบาลจีนแถลงปฏิเสธ และในช่วงปลายปี 2550 คอมพิวเตอร์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งกลางประเทศคีร์กีซถูกโจมตีระหว่างการเลือกตั้งจนทำให้การเลือกตั้งวุ่นวาย ซึ่งในครั้งนั้นผู้โจมตีประกาศตัวเองว่าเป็น องค์กรมีชื่อว่า ดรีม(Dream) ของเอสโตเนีย และในระหว่างที่รัสเซียส่งกำลังทหารบุกเข้าไปในจอร์เจียตอนใต้ จอร์เจียก็ถูกโจมตีทางไซเบอร์อย่างหนักทั่วประเทศ ขณะที่อังกฤษก็เป็นเป้าหมายสำคัญในสงครามไซเบอร์ และเมื่อปี 2553 อังกฤษได้ประกาศนโยบายด้านความมั่นคงใหม่ และยกระดับการโจมตีทางไซเบอร์ว่าเป็นอันตรายในระดับเดียวกับการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และที่ออสเตรเลีย ธุรกิจเอกชนถูกล้วงข้อมูลที่เป็นความลับเกี่ยวทรัพยากรและความลับทางธุรกิจ

5. สำหรับการแพร่ระบาดของไวรัสคอมพิวเตอร์ Stuxnet ในโรงงานนิวเคลียร์ที่เมืองบูเชห์ ของอิหร่าน เมื่อ 25 ก.ย.53 และโรงงานอุตสาหกรรมของจีนเมื่อ 1 ต.ค.53 นับเป็นการโจมตีทางไซเบอร์(Cyber attack) ที่มุ่งทำลายระบบโครงสร้างพื้นฐานในการควบคุมสั่งการและการประเมินผลข้อมูลที่สำคัญของระบบในโรงงานต่างๆ ในภาคอุตสาหกรรม ที่มีจุดประสงค์สร้างความเสียหายต่อผลประโยชน์ของประเทศผ่านระบบเครือข่ายโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์เป็นครั้งแรก และเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับถ้อยแถลงของเนโตนและทัศนะของผู้เชี่ยวชาญจากบริษัทป้องกันไวรัส Kaspersky ที่ว่า Stuxnet จะเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามไซเบอร์ ยุคใหม่ และนับจากนี้โลกจะเผชิญกับลัทธิก่อการร้ายทางไซเบอร์ และเข้าสู่สงครามไซเบอร์อย่างแท้จริง

6. ขณะที่จีนซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้โจมตีระบบคอมพิวเตอร์ของประเทศอื่นๆ เช่น สหรัฐฯ อินเดีย ขณะเดียวกันก็ถูกโจมตีจากผู้ก่อการร้ายทางไซเบอร์รุนแรงเช่นกัน ทำให้จีนจัดตั้งหน่วยงานดูแลความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ตเพื่อป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ โดยมีชื่อว่า Cyber Blue Team มีหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพด้านการป้องกันเพื่อความมั่นคงทางไซเบอร์ ขณะที่ เกาหลีใต้ เมื่อ มิ.ย.54 รัฐบาลได้ตั้งโรงเรียนสงครามบนโลกไซเบอร์ เพื่อฝึกบุคลากรให้รับมือการโจมตีทางอินเทอร์เน็ตที่เพิ่มมากขึ้นจากเกาหลีเหนือ โดยความร่วมมือระหว่างกองทัพเกาหลีใต้กับมหาวิทยาลัยโคเรีย มีหลักสูตร 4 ปี รับนักศึกษาปีละ 30 คน วิชาที่เรียนประกอบด้วยวิธีต่อต้านการใช้อินเทอร์เน็ตที่มุ่งร้าย วิธีการทางจิตวิทยาเพื่อทำสงครามในโลกไซเบอร์ รวมถึงเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อป้องกันการโจมตีที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งกองทัพจะจ่ายค่าเล่าเรียนให้กับนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือก และเมื่อจบการศึกษาแล้วจะได้รับการบรรจุเป็นนายทหารในหน่วยที่เกี่ยวกับการ ทำสงครามบนโลกออนไลน์เป็นเวลา 7 ปี

7. ในส่วนของไทยมีศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยอินเทอร์เน็ต(Internet Security Operation Center-ISOC) อยู่ในความดูแลของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ร่วมกับหน่วยงานความมั่นคง ประกอบด้วยกรมยุทธการทหารบก กรมการทหารสื่อสาร ศูนย์รักษาความมั่นคงภายใน กองทัพอากาศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กองบัญชาการสอบสวนกลาง กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่เฝ้าระวังและตอบโต้การกระทำทุกรูปแบบที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง วัฒนธรรม ศิลธรรม การพนัน และสิ่งผิดกฎหมายผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งมี พรบ.ว่าด้วยการกระทำ

ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดฐานความผิดและบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบใหม่ พบว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 18 มิ.ย.50 และมีผลบังคับใช้ใน 19 ก.ค.50 กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่กำหนดฐานความผิดและบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบใหม่ ซึ่งกฎหมายที่ผ่านมายังไม่สามารถรองรับหรือครอบคลุมถึง เช่น การกระทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใดๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้อักไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ เป็นต้น

ปัญหาการแพร่ขยายอาวุธทำลายล้างสูง (WMD)

1. ปัญหานี้เป็นที่วิตกของประเทศตะวันตกมากกว่าประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากตนเองมีศักยภาพในการผลิตอาวุธทำลายล้างสูง แต่ไม่ต้องการให้ประเทศอื่นมีไว้ในครอบครอง จึงพยายามทำทุกวิถีทางที่จะสกัดกั้นไม่ให้อาวุธดังกล่าวตกอยู่ในมือของประเทศที่เป็นรัฐอันธพาล (Rogue state) ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) เคยกล่าวเมื่อ มกราคม 2545 ว่าประเทศรัฐอันธพาลที่เป็นแกนของความชั่วร้ายมี 3 ประเทศคือ อิรัก อิหร่าน และเกาหลีเหนือ ปัจจุบันสหรัฐฯ จัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในอิรักได้แล้ว และสามารถแก้ไขปัญหาเกาหลีเหนือได้ระดับหนึ่ง เหลือแต่เพียงอิหร่านที่ยังไม่สามารถทำอะไรได้ จึงพยายามกดดันอิหร่านทุกวิถีทางไม่ให้อิหร่านมีอาวุธนิวเคลียร์

2. อาวุธทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction-WMD) ในความหมายด้านความมั่นคงประกอบด้วยอาวุธนิวเคลียร์ อาวุธเคมี อาวุธชีวภาพ และชีปนาวุธ หลายประเทศมีความเห็นว่าการครอบครอง WMD จะทำให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ จึงมีการผลิตอาวุธดังกล่าว เช่น อินเดีย ปากีสถาน เกาหลีเหนือ ต่างผลิตอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง ในกรณีของอินเดีย และปากีสถาน การมีอาวุธนิวเคลียร์ถือว่าเป็นเกียรติภูมิของประเทศ ขณะที่เกาหลีเหนือมีไว้เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับประเทศตะวันตก

ปัจจุบันยังมีการใช้ WMD เพื่อการก่อการร้ายมีน้อยมาก และความสูญเสียก็ไม่ได้มากกว่าที่เกรงกันไว้ เช่น กรณีการใช้สารพิษสารอินเมื่อเดือนมีนาคม 2538 ของกลุ่มโอมชินริเกียว ในสถานีรถไฟใต้ดินของโตเกียว ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 12 คน มีผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลกว่า 1,000 คน

การแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์

สหรัฐฯ และประเทศพันธมิตรเป็นประเทศที่วิตกกังวลเกี่ยวกับการแพร่ขยาย WMD มาก โดยเปิดเผยว่าปัจจุบันมีกว่า 24 ประเทศที่ดำเนินโครงการผลิต WMD โดยเฉพาะอาวุธนิวเคลียร์ อาวุธชีวภาพ และอาวุธเคมี แต่มีเพียง 9 ประเทศเท่านั้นที่มีอาวุธนิวเคลียร์ สหรัฐฯ เคยกล่าวหาอิรักว่ามีโครงการ WMD แต่ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ปัจจุบันสหรัฐฯ พยายามยับยั้งอิหร่านไม่ให้ผลิตอาวุธนิวเคลียร์ แต่ก็ไม่อาจหยุดยั้งอิหร่านได้ เหมือนกับพยายามขัดขวางไม่ให้เกาหลีเหนือมีอาวุธนิวเคลียร์แต่ก็ไม่สามารถทำได้

การแพร่ขยายอาวุธชีวภาพ

อาวุธชีวภาพมีการใช้มานานก่อนคริสตกาล รวมทั้งก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นเคยใช้อาวุธชีวภาพในการทำสงครามกับจีนและสหภาพโซเวียตระหว่างปี 2483-2487 เชื้อโรคที่ญี่ปุ่นศึกษาและใช้ได้แก่ ไข้ไทฟอยด์ เชื้อกาฬโรค ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการพัฒนาอาวุธชีวภาพกันอย่างกว้างขวาง ทั้งฝ่ายพันธมิตร และฝ่ายอักษะ เช่น อังกฤษทดลองพัฒนาเชื้อแอนแทรกซ์ สหรัฐฯ ทดลองเชื้อแบซิลลัส แอนทราซิส โดยมีการทำสปอร์ของเชื้อแบซิลลัส แอนทราซิส ถึง 5,000 ลูก

ในสมัยสงครามเย็นก็ยังมีการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ เช่นปี 2503 สหรัฐฯ ผลิตหัวกระสุนบรรจุเชื้อโรคต่างๆ ไว้มากมาย แต่ต่อมาปี 2512-13 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ประกาศยุติโครงการอาวุธชีวภาพเชิงรุก รวมทั้งโครงการอาวุธเคมีด้วย และในปี 2515 มีการจัดทำอนุสัญญาห้ามอาวุธชีวภาพและอาวุธเคมี แต่หลังจากนั้นก็ยังมีหลายประเทศพัฒนาอาวุธชีวภาพกันไป เช่น สหภาพโซเวียต ผลิตเชื้อแบซิลลัส แอนทราซิส

ปัจจุบันอาวุธชีวภาพถูกนำมาใช้น้อย แต่ก่อให้เกิดความหวาดวิตกกังวลมาก ดังนั้น อาวุธชีวภาพจึงถูกจัดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ เพราะมีผลกระทบต่อสังคมสูง มีการพูดกันว่าอาวุธชีวภาพเป็นอาวุธนิวเคลียร์ของประเทศยากจน เนื่องจากผลิตง่ายและมีราคาถูก การพัฒนาอาวุธชีวภาพสมัยใหม่ทำให้อาวุธชีวภาพมีความร้ายแรงยากต่อการป้องกัน และถือเป็นภัยคุกคามที่น่าวิตกในอนาคต

การแพร่ขยายอาวุธเคมี

อาวุธเคมีเคยถูกนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมทั้งสงครามอิหร่าน-อิรัก เช่นเมื่อเดือนสิงหาคม 2526 อิรักใช้แก๊สมัสตาร์ดในสงครามกับอิหร่าน ต่อมาปี 2530-2531 อิรักใช้สารไฮโดรเจนไซยาไนด์ และแก๊สมัสตาร์ดในการปราบปรามและสังหารหมู่ชาวเคิร์ดที่เมืองฮาละบจา ในปี 2536 สหประชาชาติได้จัดทำอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี แต่เมื่อ 20 มีนาคม 2538 เกิดเหตุการณ์ที่สถานีรถไฟใต้ดินของญี่ปุ่น เมื่อสมาชิกกลุ่มโอมชินริเกียวใช้สารพิษสารินกับผู้ใช้โดยสาร ทำให้มีผู้เสียชีวิต 12 ราย ต้องเข้าพักรักษาใน โรงพยาบาล 1,000 ราย

ในบรรดาอาวุธ WMD ที่กล่าวมา ยังไม่มีกลุ่มก่อการร้ายนำมาใช้อย่างชัดเจน มีเพียงกรณีเดียวที่สหรัฐฯ ถูกโจมตีด้วยอาวุธชีวภาพที่บรรจุเชื้อแอนแทรกซ์หลายครั้งในช่วงปี 2541-2544 ซึ่งมีผู้ป่วยจากโรคแอนแทรกซ์รวม 23 ราย เสียชีวิต 5 ราย แต่ไม่สามารถสืบสวนและจับกุมผู้กระทำผิดได้เลย แม้ผู้เสียชีวิตจากการโจมตีด้วย WMD ยังมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็ยังเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เชื่อว่ากลุ่มผู้ก่อการร้ายจะนำไปใช้ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯ จึงจัดอันดับภัยคุกคามนี้อยู่ในระดับต้นๆ และพยายามชี้ให้เห็นถึงภัยคุกคามนี้กับประเทศอื่นๆ เพื่อขอรับความร่วมมือในการปราบปรามหรือขัดขวางการแพร่ขยายของอาวุธประเภทนี้

ความพยายามในการควบคุม WMD

อาวุธนิวเคลียร์

ความพยายามในการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์มีมานานแล้ว โดยมีการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญ 2 ฉบับคือ

1. สนธิสัญญาไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Non-Proliferation-NPT) ปี 2513 ซึ่งมีสาระสำคัญห้ามรัฐที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ (สหรัฐฯ อังกฤษ รัสเซีย ฝรั่งเศส และจีน) ส่งหรือช่วยให้ประเทศอื่นๆ ผลิตหรือครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ และห้ามรัฐที่ไม่ได้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์รับ แสวงหา หรือขอความช่วยเหลือในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์และให้รัฐที่ไม่ได้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ยอมรับข้อตกลงรักษาความปลอดภัยว่า จะไม่นำพลังงานนิวเคลียร์ในทางสันติไปดัดแปลงใช้ผลิตอาวุธนิวเคลียร์

2. สนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยสมบูรณ์ (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty-CTBT) ซึ่งมีสาระสำคัญห้ามรัฐภาคีทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยสิ้นเชิงทั้งบนดิน ใต้น้ำ และอวกาศ ปัจจุบันมีประเทศต่างๆ 165 ประเทศลงนาม รวมทั้งประเทศนิวเคลียร์ 5 ประเทศคือ สหรัฐฯ รัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษ และจีน แต่ยังไม่มียกเว้นการใช้เพราะสนธิสัญญาระบุว่าประเทศที่มีศักยภาพทางนิวเคลียร์ 44 ประเทศจะต้องให้สัตยาบันก่อน แต่ปรากฏว่าในจำนวนดังกล่าวมีเพียง 31 ประเทศลงนามและให้สัตยาบันแล้ว และมี 3 ประเทศคือ อินเดีย ปากีสถาน และเกาหลีเหนือ ไม่ยอมลงนาม ขณะที่สหรัฐฯ จีนลงนามแต่ยังไม่ให้สัตยาบัน

อาวุธเคมี

ข้อตกลงควบคุมอาวุธเคมีมีฉบับเดียวคือ อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี (Chemical Weapons Convention-CWC) มีผลบังคับใช้เมื่อ 29 เมษายน 2540 มีสาระสำคัญห้ามรัฐภาคีพัฒนา ผลิต สะสม แสวงหาให้ได้มา

หรือ โอนย้ายอาวุธเคมี และต้องทำลายอาวุธเคมีในครอบครองด้วย โดยมีองค์การห้ามอาวุธเคมี (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons-OCW) ทำหน้าที่ปฏิบัติตามข้อตกลงนี้

อาวุธชีวภาพ

ข้อตกลงในการควบคุมอาวุธชีวภาพมีฉบับเดียวคือ อนุสัญญาห้ามอาวุธชีวภาพ (Biological Weapons Convention) มีผลบังคับใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2518 มีสาระสำคัญห้ามรัฐภาคีพัฒนา สะสมอาวุธชีวภาพและต้องทำลายอาวุธชีวภาพในครอบครองด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงนี้ไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เนื่องจากหลายประเทศไม่เข้าร่วมและไม่ให้ความสำคัญ เช่น สหรัฐฯ ไม่เข้าร่วมในการเจรจาเพื่อจัดทำร่างพิธีสารเกี่ยวกับการตรวจสอบและการพิสูจน์ยืนยัน

กระบวนการสันติภาพ ตอ.กลาง

1. กระบวนการสันติภาพ ตอ.กลางระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์ยังไม่มีความสำเร็จ และมีแนวโน้มที่การรื้อฟื้นการเจรจาสันติภาพจะล้มเหลว หลังการเจรจาสันติภาพหยุดชะงักตั้งแต่ปลายปี 2551 ในการเจรจาที่แอนนา โพลิส สหรัฐฯ ขณะที่ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์มีความรุนแรงมากขึ้น นับตั้งแต่ปาเลสไตน์ยื่นคำร้องอย่างเป็นทางการสมัครเข้าเป็นสมาชิกภาพโดยสมบูรณ์ของสหประชาชาติเมื่อ 23 กันยายน 2554 ในฐานะรัฐปาเลสไตน์ตามเส้นเขตแดนเมื่อปี 2510 โดยมีเยรูซาเล็ม ตอ.เป็นเมืองหลวง ทำให้สหรัฐฯและอิสราเอลไม่พอใจอย่างมาก เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิก UN ในฐานะรัฐปาเลสไตน์จะปูทางให้ปาเลสไตน์เข้าเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศต่างๆ โดยเฉพาะการเข้าเป็นภาคีศาลอาญาระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถยื่นฟ้องอิสราเอลในข้อหายึดครองปาเลสไตน์ ด้านสหรัฐฯต้องการให้ปาเลสไตน์กลับเข้าสู่การเจรจาสันติภาพกับอิสราเอลให้แล้วเสร็จก่อน เช่นเดียวกับกลุ่ม Quartet ประกอบด้วยสหรัฐฯ รัสเซีย สหภาพยุโรป และสหประชาชาติเรียกร้องให้ปาเลสไตน์และอิสราเอลเริ่มเจรจาสันติภาพโดยตรงอีกครั้งภายใน 1 เดือน และให้บรรลุข้อตกลงก่อนสิ้นปี 2555

2. อย่างไรก็ตามสถานการณ์ตึงเครียดมากขึ้นเมื่อปาเลสไตน์ชนะคะแนนเสียงได้เข้าเป็นสมาชิกภาพโดยสมบูรณ์ในองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และมีแผนจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การของสหประชาชาติ (United Nation-UN) อีกหลายองค์การ ส่งผลให้สหรัฐฯประกาศระงับเงินช่วยเหลือ UNESCO ขณะที่อิสราเอลประกาศขยายนิกมชาวยิวในเวสต์แบงก์และเยรูซาเล็ม ตอ. อย่างน้อย 2,000 หลัง พร้อมกับการระงับเงินช่วยเหลือปาเลสไตน์ การตอบโต้ของอิสราเอลอาจส่งผลต่อการรื้อฟื้นกระบวนการสันติภาพ ตอ.กลาง ซึ่งปาเลสไตน์ยืนยันมาตลอดจะเข้าสู่การเจรจาเมื่ออิสราเอลยุติการขยายนิกมชาวยิว ขณะเดียวกันกลุ่มติดอาวุธในฉนวนกาซายังคงยิงจรวดเข้าไปในดินแดนอิสราเอลเป็นระยะๆ โดยเมื่อ 6 พ.ย.54 แรงงานไทยได้รับบาดเจ็บจากการโจมตีของกลุ่มติดอาวุธในฉนวนกาซา บริเวณเมือง Ashkelon ทางตอนใต้ของอิสราเอล

3. ขณะเดียวกันกลุ่มฮามาสและกลุ่มฟาตาคีในปาเลสไตน์สามารถบรรลุข้อตกลงในการเจรจาสมานฉันท์และแผนจัดการเลือกตั้งใน มี.ค.54 รวมทั้งการขัดขวางไม่ให้นายชาลาม ฟิเยาด หน.คณะผู้บริหารปาเลสไตน์ (เทียบเท่า นรม.) ซึ่งใกล้ชิดกับ ตต.มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐบาลชุดใหม่ของปาเลสไตน์ ดังนั้นแนวโน้มของกระบวนการสันติภาพ ตอ.กลางในห้วง 2 ปีข้างหน้าคงไม่มีความคืบหน้ามากนัก เนื่องจากกลุ่มฮามาสคัดค้านการเจรจากับอิสราเอล นอกจากนี้หากกลุ่มฮามาสชนะการเลือกตั้งในปาเลสไตน์ จะยิ่งทำให้สถานการณ์ใน ตอ.กลางเลวร้ายยิ่งขึ้น

4. ทั้งนี้ที่ผ่านมาการเจรจาสันติภาพ ตอ.กลางไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากมีประเด็นหลักที่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ ได้แก่ 1) ปัญหาเส้นเขตแดนของปาเลสไตน์ ซึ่งปาเลสไตน์ต้องการให้จัดตั้งรัฐปาเลสไตน์ตามเส้นเขตปี 2510 2) ปัญหาผู้อพยพชาวปาเลสไตน์ และ 3) ปัญหาเกี่ยวกับเมืองหลวงของปาเลสไตน์ ซึ่งปาเลสไตน์ต้องการให้เยรูซาเล็ม ตอ.เป็นเมืองหลวง นอกจากนี้อิสราเอลต้องการให้คณะบริหารปาเลสไตน์ยุติหรือรับประกันว่ากลุ่มฮามาสจะไม่โจมตีอิสราเอล

3. สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

ผลการประชุมสุดยอดเอเปค ครั้งที่ 19

1. สหรัฐฯ ประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าภาพจัดประชุมกลุ่มความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (เอเปค) ครั้งที่ 19 ที่มลรัฐฮาวาย ระหว่าง 12-13 พ.ย.54 โดยสามารถผลักดันให้เกิดความคืบหน้า ตามกรอบความร่วมมือเอเปคในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายทางเศรษฐกิจและการค้า เพื่อกระชับความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาความร่วมมือไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างสมดุลและยั่งยืน การให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้า และการคำนึงถึงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในการประชุมกรอบของกลุ่มความร่วมมือหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership Agreement – TPP) สหรัฐฯ ยังประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวให้สมาชิกเอเปคบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สนใจที่จะเข้าร่วมเจรจาเพื่อเข้าเป็นสมาชิก TPP ซึ่งสหรัฐฯ พยายามใช้เป็นกลไกหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเอเชีย อย่างไรก็ตามขณะนี้ยังไม่แน่ชัดว่าญี่ปุ่นจะเข้าร่วมเป็นพันธมิตรในกรอบ TPP เนื่องจากยังมีเสียงคัดค้านจากในประเทศ

2. ในการประชุมเอเปคครั้งนี้มีการประชุมสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ การประชุมระดับรัฐมนตรีเอเปคครั้งที่ 23 โดยมีนางฮิลลารี คลินตัน รมว.กต.สหรัฐฯ เป็นประธานการประชุม สาระสำคัญ คือ การหารือเพื่อกำหนดแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการกระชับความร่วมมือและการขยายความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน การส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียวและการขยายตัวอย่างยั่งยืน และการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อโอกาสทางธุรกิจในเอเชีย-แปซิฟิก โดยมีแนวทางการร่วมกันในการจัดทำรูปแบบการค้าและการลงทุนยุคใหม่ผ่านความร่วมมือการเปิดเสรีทางการค้าในเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia-Pacific – FTAAP) ทั้งนี้ที่ประชุมเห็นชอบกับการที่ประเทศสมาชิกจะยกเลิกการกีดกันทางการค้าและการลงทุนระหว่างกันภายในปี 2558 และจะปฏิบัติตามระเบียบการค้าตามข้อตกลงขององค์การการค้าโลก (WTO) ให้ครอบคลุมมากขึ้น

3. นอกจากนี้นางฮิลลารียังเป็นประธานการประชุมระดับนโยบายกับรัฐมนตรีการคลังและการค้าของประเทศสมาชิกเอเปค เจ้าหน้าที่อาวุโส และผู้นำภาคธุรกิจ ซึ่งมีการหารือกันเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติธรรมชาติและภัยธรรมชาติและการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ภัยจากแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิในญี่ปุ่น เหตุอุทกภัยในไทย และภัยธรรมชาติอื่นๆ ในภูมิภาค และมีการเรียกร้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคธุรกิจ ร่วมมือกันในการเตรียมการรับมือกับภัยพิบัติที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของภูมิภาค

4. สำหรับการประชุมระดับผู้นำเอเปค ซึ่งประธานาธิบดีบารัค โอบามา ของสหรัฐฯ เป็นประธานการประชุมที่ประชุมเห็นชอบกับข้อหารือของที่ประชุมระดับรัฐมนตรี และจะส่งเสริมการรวมตัวทางเศรษฐกิจในเอเชีย - แปซิฟิก และการขยายการค้าระหว่างกัน โดยเห็นว่าการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนเป็นปัจจัยหลักในการสร้างงานและความมั่งคั่งให้กับเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงและสันติสุขในภูมิภาคต่อไป โดยให้ความสำคัญต่อ FTAAP ในฐานะกลไกหลักในการรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก การส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการสร้างบรรยากาศทางเศรษฐกิจที่ก่อกมลพิษน้อย (Low-Carbon Economy) เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางพลังงานและสร้างทางเลือกใหม่ให้กับโอกาสทางธุรกิจและการจ้างงานที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป้าหมายว่าในปี 2555 จะมีการกำหนดรายการสินค้าที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของเอเปคที่จะเข้าข่ายได้รับการลดหย่อนภาษีเหลือร้อยละ 5 หรือน้อยกว่า (ภายในสิ้นปี 2558) และกำหนดเป้าหมายจะลดการใช้พลังงานลงร้อยละ 45 ภายในปี

2578 พร้อมกับปรับปรุงกฎระเบียบและกรอบความร่วมมือ อาทิ นโยบายกีดกันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและกฎระเบียบอื่นๆ ที่ล่าสมัย เพื่อรองรับตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

5. สำหรับการประชุมที่ถือว่ามีความสำคัญ (highlight) ระหว่างการประชุมเอเปค คือ การประชุมจัดทำความตกลงระหว่างสมาชิกในกรอบ TPP ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกเอเปค 9 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ซิลิ เปรู สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม ทั้งนี้ TPP เป็นกรอบความร่วมมือที่มีพื้นฐานเดิมจากการเจรจาความร่วมมือทางการค้าระหว่าง 3 เขตเศรษฐกิจ เมื่อปี 2548 ได้แก่ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ และซิลิ ต่อมาบรูไนได้ขอเข้าร่วมด้วย และในปี 2553 สหรัฐฯ ออสเตรเลีย เปรู มาเลเซีย และเวียดนาม ขอเข้าร่วมการเจรจา โดยสหรัฐฯ พยายามแสดงบทบาทนำในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกรอบความร่วมมือดังกล่าว รวมทั้งพยายามโน้มน้าวให้มหาอำนาจทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก โดยเฉพาะประเทศสมาชิกเอเปคเข้าร่วมด้วย (ในการประชุมเอเปคที่ญี่ปุ่น เมื่อปี 2553 สหรัฐฯ ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งในการโน้มน้าวให้ญี่ปุ่นในเรื่องนี้)

6. อย่างไรก็ตาม แม้ว่านรม.โยชิฮิโกะ โนดะ ของญี่ปุ่น จะแสดงท่าทีสนใจที่จะเข้าร่วมใน TPP แต่หลังจากการประชุมเอเปคที่ฮาวายได้เกิดกระแสคัดค้านขึ้นในญี่ปุ่นจนทำให้ นรม.โนดะ ต้องปรับท่าทีและระบุว่าญี่ปุ่นอาจไม่เข้าร่วมในความร่วมมือ TPP หากส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศ

ข้อพิจารณา

สหรัฐฯ พยายามใช้กรอบความร่วมมือ TPP เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในเอเชีย-แปซิฟิก ตามนโยบายกลับคืนสู่เอเชีย โดยหวังว่า TPP ที่มีประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเช่นญี่ปุ่นเข้าร่วมจะเป็นกลไกสำคัญในการถ่วงดุลจีนในภูมิภาค แต่การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในรูปแบบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมถึงแนวคิดเรื่องการรวมตัวกันของเอเชียตะวันออกที่ได้รับการสนับสนุนจากจีน สำหรับไทย ปัจจุบันยังไม่มีท่าทีชัดเจนเกี่ยวกับการเข้าร่วมในกรอบความร่วมมือ TPP

ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

ความมั่นคงด้านอาหาร

1. ราคาอาหารโลกมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นในปี 2554 ต่อเนื่องไปจนถึงปี 2555 ตามการคาดการณ์ขององค์กรชั้นนำด้านการเกษตรและการพัฒนาที่สำคัญๆ ของโลกเช่น องค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations -FAO) องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) องค์กรการกุศลออกซ์แฟม (Oxfam Committee) รวมถึงกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ(United Nations Children's Fund - UNICEF) เนื่องจากประชากรโลกที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อย 2,500 ล้านคนในอีก 40 ปีข้างหน้า รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย ภัยหนาว ส่งผลให้ผลผลิตอาหารลดน้อยลงจนถึงขั้นขาดแคลนในบางพื้นที่ ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นเกิดการแย่งชิงอาหารขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาวะยากจนถึงอดอยาก ประกอบกับสถานการณ์น้ำมันที่มีราคาสูงขึ้นจากเหตุการณ์ความไม่สงบในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือส่งผลให้ปริมาณการผลิตน้ำมันลดลง จึงมีความต้องการใช้พลังงานทดแทนมากขึ้น และเกิดปัญหาการแย่งชิงพื้นที่การเกษตรระหว่างพืชอาหารกับพืชพลังงาน

2. ข้อมูลของธนาคารโลก(World Bank) ระบุว่า ปัจจุบันประชากรโลกมีประมาณ 6,900 ล้านคน ซึ่งจะเพิ่มเป็น 7,300 ล้านคนในปี 2558 และเพิ่มเป็น 7,675 ล้านคนในปี 2563 หรือทุกๆ 5 ปีจะมีประชากรโลกเพิ่มขึ้นประมาณ 400 ล้านคน ส่งผลให้ความต้องการอาหารเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ผลผลิตอาหารเพิ่มขึ้นได้อย่างจำกัด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้โลกร้อนซึ่งส่งผลต่อมรสุมและวัฏจักรการผลิตของผลผลิตทาง

การเกษตร เฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณภูมิภาคที่ใกล้เส้นศูนย์สูตรซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของโลก รวมถึงส่งผลให้เกิดภาวะแห้งแล้งและสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรเช่น เมื่อปี 2553 ข้าวหอมมะลิที่ปลูกบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้มีปริมาณลดลงถึงร้อยละ 55 และการผลิตข้าวสาลีในรัสเซียและจีนก็ลดลงเช่นกัน สำหรับในช่วงต้นปี 2554 ภาวะโลกร้อนเริ่มส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวสาลีในสหรัฐฯ และยุโรป รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหารในบริเวณเส้นศูนย์สูตรด้วยในช่วง 6 เดือนหลังของปี 2554

3. นอกจากนี้ การที่น้ำมันมีราคาสูงขึ้นอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ส่งผลให้ความต้องการใช้พลังงานทดแทนสูงตามไปด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหารคือ การนำพืชอาหารไปผลิตเป็นพลังงานทดแทนในพืชปาล์ม น้ำมัน น้ำมันสำปะหลัง และอ้อยมากขึ้น และจากการที่ความต้องการพลังงานทดแทนมีสูง ทำให้มีการเพาะปลูกพืชพลังงานมากขึ้นจนไปแย่งพื้นที่ปลูกพืชอาหาร ขณะที่พื้นที่การเกษตรยังคงมีเท่าเดิม นับเป็นความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤตความมั่นคงด้านอาหารรวมถึงพลังงานในอนาคต

4. สำหรับไทยสามารถใช้วิกฤตนี้ เป็นโอกาสที่จะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมของการเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญและอุดมสมบูรณ์ของโลก โดยเป็นผู้มีบทบาทนำในภูมิภาค ตามกรอบความร่วมมือของอาเซียนร่วมกับประเทศต่างๆ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคีในการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน ซึ่งที่ผ่านมาไทยเริ่มดำเนินการไปบ้างแล้วและประสบความสำเร็จด้วยดีคือ การดำเนินการผ่านกรอบความร่วมมือเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting – ASEM) โดยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ASEM High - Level Conference on Food Security ร่วมกับสมาชิกอาเซียน 20 ประเทศ 2 องค์กร และองค์การระหว่างประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอีก 3 องค์กร คือ FAO โครงการอาหารโลก(World Food Program) และสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ(International Rice Research Institute-IRRI)เมื่อ 9 - 11 พ.ค.54 ที่เชียงใหม่ ซึ่งไทยเสนอที่จะเป็นแกนนำ(ASEM Issue-based Leadership) ในเรื่องความมั่นคงทางอาหารในภูมิภาคเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหารระหว่างประเทศสมาชิก ASEM

5. นอกจากนี้ ในการประชุมอาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) ครั้งที่ 12 เมื่อ ต.ค.52 ที่ประชุมตกลงที่จะจัดตั้งคลังข้าวเพื่อรับมือกับกรณีฉุกเฉินภายใต้ชื่อโครงการสำรองอาหารรับมือกับเหตุฉุกเฉินอาเซียน 10 + 3 โดยกำหนดให้มีการสำรองข้าวทั้งสิ้นประมาณ 787,000 ตัน กำหนดให้แต่ละประเทศสำรองข้าวตามโควตาคือ จีน 300,000 ตัน ญี่ปุ่น 250,000 ตัน เกาหลีใต้ 150,000 ตัน และอาเซียน 10 ประเทศ 87,000 ตัน โดยให้ไทยเป็นศูนย์กลางดำเนินการเพื่อใช้สำรองอาหารในภูมิภาค เป็นการช่วยเหลือประเทศสมาชิกหากประสบภัยพิบัติหรือชายในราคาขายดีธรรมดาในกลุ่มสมาชิก ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาพบว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยมีการบริจาคข้าวแบบให้เปล่ากับประเทศที่ประสบภัยธรรมชาติเช่น อินโดนีเซีย ลาว ฟิลิปปินส์ พม่า กัมพูชา ไปแล้วรวม 4,000 ตัน รวมทั้งสัญญาล่วงหน้าจะช่วยเหลืออีกประมาณ 1 หมื่นตัน ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับคือ ทำให้ไทยซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลกและเกษตรกรไทยได้รับประโยชน์โดยตรง ทั้งจากการจำหน่ายข้าวเพื่อจัดเก็บในคลังสำรองข้าว และการติดตามตรวจสอบปริมาณและความต้องการข้าวภายใต้เครือข่ายข้อมูลของคลังสำรองข้าวซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการวางแผนการผลิตและจำหน่ายข้าวของไทยบทบาทในลักษณะดังกล่าวมีความจำเป็นที่ไทยจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน เพื่อตอกย้ำและส่งเสริมบทบาทของไทยในการเป็นผู้นำในเรื่องความมั่นคงด้านอาหารในระดับภูมิภาค รวมทั้งเป็นช่องทางและโอกาสให้ไทยสามารถขยายบทบาทไปในระดับโลกได้

6. ขณะเดียวกันการเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาปากท้องของประชาชนในประเทศก็เป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการในทันที เฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปโครงสร้างการเกษตรภายในประเทศให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านการผลิต การตลาด และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลผลิต ในส่วนของไทยแม้จะไม่ได้รับผลกระทบรุนแรงมากนักกับการที่ราคาอาหารโลกมีราคาสูง เนื่องจากไทยสามารถผลิตอาหารได้เองอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ อีกทั้งเหลือพอที่จะส่งออกไปขายต่างประเทศ แต่ไทยจะได้รับผลกระทบโดยอ้อมจากปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมเช่น ต้นทุนการผลิตมีราคาสูงขึ้นจากค่าขนส่งที่แพงขึ้นเพราะน้ำมัน ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงมีราคา

สูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ลดลงเมื่อเทียบกับเมื่อปี 2553 แม้ในปี 2554 ที่ผ่านมามีผลผลิตจะมีราคาดีขึ้น แต่ต้นทุนการผลิตยิ่งสูงขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้เมื่อเปรียบเทียบรายรับกับรายจ่ายแล้วรายได้กลับลดลง สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะราคาปุ๋ย อาหารสัตว์ และยาฆ่าแมลง รวมทั้งการจัดระบบชลประทานเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง โดยใช้แนวทางลดปริมาณการใช้น้ำแต่เพิ่มประสิทธิภาพการให้น้ำแก่พืชพรรณทางการเกษตรอย่างคุ้มค่าและไม่สูญเปล่า เพิ่มและรักษาปริมาณแหล่งน้ำต้นทุนจากธรรมชาติ โดยฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำด้วยการสร้างฝายชะลอน้ำ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งพื้นที่ต้นน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชน

7. ขณะที่ UN เสนอแผนการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ด้วยการให้ประเทศต่างๆ คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น โดยประเมินว่าต้องสามารถเพิ่มให้ได้อีกอย่างน้อยร้อยละ 70 เพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูประชากรโลก รวมถึงคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ พร้อมกับขอให้ประเทศต่างๆ ทำการเกษตรเชิงอนุรักษ์(Conservative farming) รวมถึงการทำเกษตรอินทรีย์(Organic Agriculture) เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง เป็นการลดต้นทุนและรักษาสภาพดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ผลผลิตอย่างยั่งยืนและปลอดภัย สำหรับไทยได้มีการส่งเสริมให้มีการผลิตพืชอินทรีย์มาตั้งแต่ปี 2543 โดยประกาศใช้มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของคณะทำงานเฉพาะกิจปรับปรุงมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารงานวิจัยและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement – IFOAM) ซึ่งได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มประเทศยุโรป เพื่อให้ผลผลิตของไทยได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากลและเป็นที่ยอมรับสามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้ แม้สินค้าเกษตรอินทรีย์โดยทั่วไปจะมีราคาสูงกว่าสินค้าปกติประมาณร้อยละ 25 – 50 แต่ปัจจุบันผู้บริโภคทั่วโลกให้ความสนใจและนิยมบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพที่ปราศจากสารเคมีตกค้าง รวมถึงใส่ใจกับขั้นตอนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงเป็นโอกาสของไทยที่จะส่งสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปขายยังต่างประเทศ เนื่องจากตลาดยังเปิดกว้างผลผลิตทั่วโลกยังมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ ประกอบกับไทยมีความได้เปรียบจากมีปัจจัยพื้นฐานโครงสร้างทางการเกษตรที่เข้มแข็งและมีองค์ความรู้เพียงพอ

8. นอกจากนี้ การดูแลและควบคุมโครงสร้างปริมาณผลผลิตให้เพียงพอกับการใช้ทั้งในภาคอุตสาหกรรม การบริโภค และพลังงาน มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เร่งด่วนและชัดเจน เพื่อป้องกันก่อนที่จะขาดแคลน หรือเมื่อขาดแคลนแล้วก็ต้องมีการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชที่ขาดแคลน เพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงการปรับระบบข้อมูลประมาณการผลิตที่มีความชัดเจนและแม่นยำ ที่ผ่านมามีสาเหตุของวิกฤตสินค้าขาดแคลนและมีราคาสูง ส่วนใหญ่เป็นเพราะขาดการทำข้อมูลประมาณการผลิตที่ถูกต้อง รวมถึงขาดการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยตลอดเวลาของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งการมีฐานข้อมูลผลผลิตสินค้าการเกษตรที่มีประสิทธิภาพจะทำให้สามารถวางแผนบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน ในส่วนของการปราบปรามและการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำผิดที่กักตุนสินค้า และทำให้ราคาสูงเกินจริงต้องมีการดำเนินการอย่างเข้มงวดเฉียบขาด เฉพาะอย่างยิ่งกับสินค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากจะกระทบต่อผู้มีรายได้น้อยอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ควรเพิ่มกฎหมายให้สามารถตรวจสอบและเอาผิดกับกลุ่มนายทุนที่ผูกขาดหรือขึ้นราคาสินค้าเกินจริง

ความมั่นคงด้านพลังงาน

9. โลกกำลังจะเผชิญกับวิกฤตพลังงานอีกครั้งหนึ่งจากรายงาน World Energy Outlook 2011 ของทบวงพลังงานระหว่างประเทศ(International Energy Agency - IEA) ซึ่งคาดการณ์ว่า ความต้องการพลังงานทั่วโลกจะขยายตัวขึ้นร้อยละ 37 ภายในปี 2578 โดยในปี 2554 ปริมาณการใช้น้ำมันของโลกจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1.4 ล้านบาร์เรลต่อวัน ซึ่งต่ำกว่าในปี 2553 ที่มีการใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นประมาณ 3 ล้านบาร์เรลต่อวัน เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ทั้งนี้ปริมาณการใช้น้ำมันที่เพิ่มขึ้นทำให้แนวโน้มราคาน้ำมันอยู่ในระดับสูง เนื่องจากปริมาณความต้องการ และ

ปริมาณที่ผลิตไม่สอดคล้องกัน สำหรับความต้องการก๊าซธรรมชาติทั่วโลกคาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 63 หรือคิดเป็นสัดส่วนกว่า 1 ใน 4 ของความต้องการพลังงานทั่วโลก ซึ่งเท่ากับความต้องการน้ำมันดิบ 1.68 หมื่นล้านตัน ทั้งนี้ IEA วิเคราะห์บนสมมติฐานที่การผลิตพลังงานของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ทั่วโลกจะปรับตัวลดลงครึ่งหนึ่งภายในปี 2578 ซึ่งในปีดังกล่าวก๊าซธรรมชาติจะมีบทบาทอย่างมากในตลาดพลังงานโลก จากเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยทางเศรษฐกิจ รวมถึงรัฐบาลในหลายประเทศก็สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานจากก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากเป็นเชื้อเพลิงสะอาด ลดการแพร่กระจายของก๊าซเรือนกระจกและมลภาวะ นอกจากนี้ IEA คาดว่า ความต้องการแหล่งพลังงานทุกประเภทจะปรับตัวสูงขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการที่สูงขึ้นในจีนและกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่

10. สำหรับไทยได้มีการเตรียมแผนรองรับสถานะวิกฤติด้านพลังงานโดยได้รับความร่วมมือจาก IEA ด้วยการส่งคณะผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานเข้ามาประเมินและวิเคราะห์ความพร้อมในการทำแผนรองรับสถานะวิกฤติด้านพลังงานโดย IEA เสนอให้ไทยสำรองน้ำมันดิบเพิ่มอีก 30 วัน จากเดิมที่มีการสำรองน้ำมันไว้ 60 วัน เป็น 90 วัน เพื่อรองรับวิกฤติพลังงาน โดยให้รัฐบาลเป็นผู้สำรองน้ำมันในรูปแบบ Public Stock ด้วยการลงทุนสร้างถังเก็บน้ำมัน และให้ประชาชนรับทราบข้อมูลพลังงานเพื่อให้เกิดความมั่นใจ และไม่หวาดวิตกกรณีไม่สามารถนำเข้าน้ำมันได้หากเกิดวิกฤติพลังงาน ทั้งนี้คาดว่าจะต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น 3,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งแสดงความเห็นต่อมาตรการตรึงราคาพลังงาน LPG , NGV และน้ำมันของรัฐบาลว่า เป็นการบิดเบือนราคาพลังงานที่แท้จริงในตลาดโลก และจะทำให้ไทยต้องพึ่งพาก๊าซธรรมชาติมากเกินไป ซึ่งหากนำงบประมาณที่ใช้อุดหนุน LPG มาใช้พัฒนาคลังสำรองน้ำมันก็จะเกิดประโยชน์มากกว่า นอกจากนี้ IEA ยังเสนอให้ไทยสำรวจหาแหล่งน้ำมันที่มีศักยภาพและปราศจากความขัดแย้งทางการเมืองในภูมิภาคอื่นๆ เช่น แอฟริกาตะวันตก ขณะที่รัฐบาลเตรียมแผนรองรับการขาดแคลนก๊าซธรรมชาติเหลว(LNG)เพื่อใช้ผลิตไฟฟ้าไว้แล้วในอีก 4 ปีข้างหน้าโดยจะนำเข้าทั้งสิ้น 5 ล้านตัน และในปี 2559 จะนำเข้าเพิ่มอีก 5 ล้านตัน ซึ่งจะทำให้ในอนาคตไทยมีการนำเข้าก๊าซ LNG ประมาณ 1,400 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน

11. สำหรับแนวทางที่เสนอให้มีการจัดตั้งคลังน้ำมันยุทธศาสตร์เพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงด้านราคาพลังงาน ทดแทนหากมีการยกเลิกกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ขณะนี้ยังไม่ชัดเจน ซึ่งมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและคัดค้าน ผู้ที่เห็นว่าควรยกเลิกกองทุนน้ำมัน เพราะจะทำให้ราคาน้ำมันลดลงทันที แต่ราคา LPG และ NGV ที่ใช้เงินกองทุนอุดหนุนอยู่ก็จะปรับตัวสูงขึ้นทันทีเช่นกัน ผู้ที่ต้องการให้คงกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงไว้ก็เสนอให้มีการจัดเก็บเงินเข้ากองทุนเป็นระยะๆ ตามสถานการณ์ หากน้ำมันมีราคาสูงก็ให้ลดการจัดเก็บ หากน้ำมันมีราคาต่ำก็จัดเก็บเพิ่มขึ้นเพื่อสำรองไว้ช่วงที่น้ำมันมีราคาสูงเป็นต้น

12. แนวทางแก้ไขปัญหาวิกฤติพลังงานโดยสร้างวินัยให้ประชาชนทุกคนมีจิตสำนึกในการประหยัดพลังงาน และใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าเป็นแนวทางที่มีโอกาสจะละเอียดได้ เนื่องจากเป็นแนวทางที่ UN และองค์กรด้านพลังงานระดับนำของโลกให้ความสำคัญและเร่งรณรงค์ให้ทุกประเทศดำเนินการในทันที ในส่วนของไทยมีการประชาสัมพันธ์รณรงค์ในเรื่องดังกล่าวอยู่แล้ว แต่ยังคงขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบที่จริงจังและต่อเนื่อง กระทรวงพลังงานจะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบรณรงค์ให้มีการประหยัดพลังงานในระดับประเทศ การใช้พลังงานทุกภาคส่วนต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในภาคอุตสาหกรรมควรเร่งรัดให้มีการปรับโครงสร้างให้มีศักยภาพในการแข่งขัน มีการปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนให้มีการคำนึงถึงมิติด้านพลังงานร่วมด้วย ขณะที่ภาครัฐควรเร่งส่งเสริมให้มีการพัฒนาพลังงานทดแทนให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นเช่น การผลิตพลังงานจากแสงอาทิตย์ พลังงานจากลม พลังงานจากชีวมวล พลังงานจากน้ำและน้ำตก รวมถึงรัฐบาลควรให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพลังงานทดแทนให้เกิดเป็นรายได้ และจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตพลังงานทดแทนที่สามารถนำไปใช้ในเชิงธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประโยชน์ที่ได้ยังช่วยให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ และเป็นการลดภาวะโลกร้อน ปัญหามลพิษ และปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

13. สำหรับการแก้ปัญหาระยะยาวคือ การส่งเสริมพลังงานทางเลือกให้แพร่หลายและสามารถใช้ได้ผลอย่างจริงจัง รัฐควรให้ความสำคัญกับการกระจายการพึ่งพาแหล่งพลังงานชนิดต่าง ๆ มากขึ้น เน้นการใช้พลังงานที่ผลิตได้

ในประเทศมากขึ้น โดยเพิ่มสัดส่วนของพลังงานทางเลือกมากขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพด้านพลังงานเป็นของตัวเองมากขึ้น ในระยะแรกรัฐควรสร้างกลไกทางภาษีเช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม ซึ่งเก็บจากภาคการผลิตและภาคขนส่งที่เป็นผู้ใช้พลังงานฟอสซิลมาก เพื่อให้ผู้ที่ก่อมลพิษจากการใช้พลังงานฟอสซิลต้องแบกรับต้นทุนเพิ่มขึ้น และนำรายได้จากภาษีดังกล่าวมาอุดหนุนผู้ใช้พลังงานที่ไม่ก่อมลพิษ ส่วนในระยะยาว รัฐควรมีการสนับสนุนการวิจัยเพื่อลดต้นทุนการผลิตพลังงานทางเลือกเช่น ในกรณีการผลิตไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์และพลังงานลม และการผลิตเอทานอล หากเพิ่มปริมาณการผลิตอีก 1 เท่าก็จะทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลงร้อยละ 10 - 20 เป็นต้น การเลือกใช้เชื้อเพลิงและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่มีทรัพยากรชนิดใดมากพอจะนำมาผลิตเป็นพลังงานได้ หรือมีศักยภาพที่จะปลูกพืชพลังงานชนิดใด รวมถึงมีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการผลิตพลังงานแบบใด ไม่ควรใช้รูปแบบเดียวกันทุกชุมชน เช่น ในกรุงเทพฯ ซึ่งมีการประเมินว่า มีปริมาณขยะที่สามารถผลิตไฟฟ้าได้ถึง 750 เมกะวัตต์ หรือบางพื้นที่มีเศษเหลือทิ้งทางการเกษตรที่ยังไม่ได้นำมาผลิตเป็นพลังงานได้อีกมาก

14. ที่ผ่านมามักครั้งที่เกิดวิกฤตราคาน้ำมันสินค้ามักจะขึ้นราคาควบคู่ไปด้วย เนื่องจากสินค้าส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยการขนส่งที่ต้องใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิงหลักถึงร้อยละ 80 การพัฒนาระบบขนส่งที่เน้นเพิ่มสัดส่วนการขนส่งระบบรางและขนส่งทางน้ำมากขึ้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าจะนำไปพิจารณา ส่วนนโยบายการตรึงราคาน้ำมันสามารถทำได้แต่น่าจะใช้เพียงระยะเวลานั้นๆ เพราะหากดำเนินการต่อไปในระยะยาว ประชาชนก็จะหันมาบริโภคน้ำมันดีเซลมากขึ้นจนเป็นภาระหนักของรัฐบาล แนวทางที่ควรปฏิบัติเมื่อราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น ก็ควรมีการปรับเพดานการตรึงราคาด้วย และควรอุดหนุนเฉพาะกลุ่มเพื่อลดภาระ สำหรับข้อเสียของนโยบายตรึงราคาเชื้อเพลิงคือ เป็นการบิดเบือนโครงสร้างราคา และเป็นเครื่องมือหาเสียงทางการเมืองของนักการเมืองซึ่งไม่สะท้อนความเป็นจริงด้านราคาและส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจในระยะยาว

การเปลี่ยนแปลงสมดุลงlobalของเศรษฐกิจโลก

การเปลี่ยนแปลงผู้นำกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

คณะกรรมการบริหารกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ประกาศเมื่อ 28 มิ.ย.54 แต่งตั้งนางคริสติน ลาการ์ด รุมว.กค.ฝรั่งเศส ดำรงตำแหน่ง ผอ. IMF คนใหม่แทนนายโดมินิก สเตราส์ คาห์น โดยจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ตั้งแต่ 5 ก.ค.54 ทั้งนี้นางลาการ์ดจะเป็น ผอ.IMF คนที่ 11 และเป็นสตรีคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งนับแต่การก่อตั้ง IMF ในปี 2487 โดยนางลาการ์ดได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากประเทศสมาชิกจนได้รับชัยชนะเหนือนายออกุสติน คาร์สเตนส์ ผู้ว่าการธนาคารกลางเม็กซิโก แม้จะมีเสียงคัดค้านอย่างต่อเนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาต่อการผูกขาดตำแหน่ง ผอ.IMF ของยุโรปมานานกว่า 64 ปี แต่ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ได้แสดงความเป็นเอกภาพในการสนับสนุนผู้ใดอย่างจริงจัง ขณะที่นางลาการ์ดได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากประเทศพัฒนาแล้วในยุโรป สหรัฐฯ และประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่เช่นจีนและบราซิล ตลอดจนเกาหลีใต้ อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย อินโดนีเซีย และประเทศในแอฟริกาที่พูดภาษาฝรั่งเศส

นางลาการ์ดขึ้นดำรงตำแหน่ง ผอ.IMF ในขณะที่ IMF มีภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของยุโรป โดยเฉพาะปัญหาหนี้สาธารณะของกรีซ ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน เพื่อหลีกเลี่ยงการที่กรีซจะผิดนัดชำระหนี้ และอาจเป็นสาเหตุให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจโลกครั้งใหม่ จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้จีน ซึ่งเป็นผู้นำของประเทศกำลังพัฒนาให้การสนับสนุนนางลาการ์ด เนื่องจากจีนมีพันธบัตรในครอบครองหลายพันล้านยูโร จึงคงจะไม่ยอมปล่อยให้วิกฤติหนี้สาธารณะของกรีซเลวร้ายไปกว่านี้ นอกจากนั้นนางลาการ์ดยังต้องเผชิญกับความกดดันจากประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการมีบทบาทในสถาบันการเงินระหว่างประเทศมากขึ้น

การเจรจาการค้ารอบโดฮาประสพภาวะชะงักงัน

มีความเป็นไปได้ว่าองค์การการค้าโลก (WTO) จะไม่สามารถบรรลุข้อตกลงในการเจรจาการค้ารอบโดฮาได้ภายในปี 2554 ตามที่ได้เคยกำหนดไว้ เนื่องจากสมาชิก WTO ยังให้ความสำคัญต่อการค้าแบบทวิภาคีมากกว่าแบบพหุภาคี จึงยังไม่สามารถหาข้อสรุปประเด็นต่างๆ อาทิ การกีดกันการค้า การให้เงินอุดหนุนเกษตรกรภายในประเทศทั้งในสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป รวมทั้งการคงกำแพงภาษีในจีน และอินเดีย โดยการประชุมของ WTO ครั้งล่าสุดเมื่อ มี.ค.54 ไม่มีผลการประชุมอย่างเป็นทางการ มีเพียงข้อสรุปว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังต้องการให้มีการเจรจาต่อไป แต่ต้องการให้การเจรจาในรูปแบบใหม่ๆ ขณะที่บางประเทศไม่ต้องการพิจารณาอะไรใหม่ในขณะนี้ ภาวะชะงักงันของการเจรจาส่งผลให้หลายประเทศกังวลว่าการเจรจาการค้ารอบโดฮาที่ได้มีการเจรจากันมานานกว่า 9 ปี จะไม่บรรลุข้อตกลงในที่สุด โดยเฉพาะหากปล่อยให้การเจรจายืดเยื้อถึงปี 2555 ซึ่งเป็นปีที่มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ อาจส่งผลให้การเจรจาประสพความล้มเหลวได้ แม้ว่าที่ผ่านมาสมาชิกส่วนใหญ่ เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสรุปผลการเจรจาให้ได้ภายในปี 2554 ก็ตาม ทั้งนี้ ไทยได้พยายามผลักดันให้สมาชิก WTO หาทางบรรลุข้อตกลงการเจรจาการค้ารอบโดฮาให้ได้ตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากไทยจะได้ประโยชน์ในฐานะที่เป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมรายใหญ่ลำดับที่ 17 ของโลก โดยเฉพาะประเด็นการลดการอุดหนุนสินค้าเกษตร การเปิดตลาดสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมของทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงการมีกฎระเบียบทางการค้าที่ชัดเจน โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ระบบการค้าของโลกยุติธรรมและมีความสมดุลมากขึ้น

ภาวะเศรษฐกิจโลก

ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในปี 2554 ได้แก่

1. เงินเฟ้อจะเป็นปัญหาสำคัญทั้งต่อเศรษฐกิจโลกและเอเชีย โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งไทย โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ที่สูงขึ้น และปริมาณเงินทุนไหลเข้า สำหรับไทยแม้ว่าปัญหาเงินเฟ้อจะยังไม่รุนแรงนัก แต่การที่ราคาอาหารและพลังงานมีแนวโน้มสูงขึ้นทำให้คาดว่าในปี 2554 อัตราเงินเฟ้อของไทยจะอยู่ที่ร้อยละ 5.1 จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อ นอกเหนือไปจากการปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ย เช่น การควบคุมการปล่อยสินเชื่อ และการปล่อยให้ราคาสินค้าและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นไปตามกลไกตลาด โดย IMF เตือนว่าขณะที่เศรษฐกิจโลกกำลังฟื้นตัวอย่างช้าๆ ปัญหาเงินเฟ้อในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ของเอเชียอาจเป็นสาเหตุให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจรอบใหม่ โดยชี้ว่าหากราคาอาหารและพลังงานยังคงเพิ่มขึ้นต่อไปจะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะฟองสบู่ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนายโรเบิร์ต โซลลิก ประธานธนาคารโลก ที่เห็นว่าภาวะเงินเฟ้อของราคาอาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลก หากไม่เร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2. ปัญหาหนี้สาธารณะในยุโรป โดยเฉพาะในกรีซอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตลาดการเงินของโลกเกิดความผันผวนรุนแรง ทั้งในส่วนของค่าเงินยูโรและดัชนีตลาดหลักทรัพย์ของประเทศต่างๆ จนกลายเป็นวิกฤตเศรษฐกิจโลกรอบใหม่ แม้ว่ากรีซจะขอรับความช่วยเหลือจาก IMF และสหภาพยุโรปไปแล้วเมื่อ พ.ค.53 มูลค่า 110 พันล้านยูโร และ EU กำลังเร่งหารือเพื่อให้ความช่วยเหลือกรีซอีกครั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถตกลงกันได้ในระยะเยียดและเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้หลายฝ่ายเห็นว่าเป็นไปได้มากที่กรีซจะผิดนัดชำระหนี้ เนื่องจากไม่สามารถดำเนินนโยบายการคลังที่มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามเศรษฐกิจของกรีซกลับเสื่อมทรามลง มีอัตราการหดตัวอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราการว่างงานสูงถึงร้อยละ 16 นอกจากนี้ ปัญหาหนี้สาธารณะมีแนวโน้มลุกลามไปยังสเปน เบลเยียม และอิตาลีในอนาคตอันใกล้ซึ่งอาจทำให้ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจยุโรปและของโลก รวมถึงปริมาณการค้าไทย อย่างไรก็ตาม หลายฝ่ายเห็นว่าการขอรับความช่วยเหลือรอบใหม่จากทั้ง IMF และ EU เป็น

เพียงการประวิงเวลาในการชำระหนี้ของกรีซ เพราะในที่สุดแล้วกรีซคงจะไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้สาธารณะได้ และมีแนวโน้มที่จะผิคนัดชำระหนี้

การเกิดซ้ำอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกใหม่

การเปลี่ยนแปลงซ้ำอำนาจทางเศรษฐกิจนั้นเกิดขึ้นหลังวิกฤติเศรษฐกิจโลกในปี 2551 ที่ศูนย์กลางอำนาจได้ย้ายจากกลุ่ม G-8 เป็นกลุ่ม G-20 ซึ่งประกอบด้วยกลุ่ม G-8 กับประเทศกำลังพัฒนาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลก อาทิ จีน บราซิล และอินเดีย โดยองค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กรเห็นความสำคัญและศักยภาพของประเทศกำลังพัฒนา อาทิ ธนาคารโลกได้เพิ่มสิทธิการลงคะแนนเสียงของประเทศสมาชิก เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับสิทธิการลงคะแนนเสียงมากขึ้น ขณะที่ IMF ได้เพิ่มจีน รัสเซีย อินเดีย และบราซิล เข้าไปเป็นสมาชิกถาวรในคณะกรรมการการบริหารของ IMF ที่เดิมประกอบด้วยผู้แทนจาก 5 ประเทศ คือ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น เยอรมนี ฝรั่งเศส และอังกฤษ รวม 24 คน และมีแผนจะเปลี่ยนแปลงนโยบายการออกกฎระเบียบและสิทธิในการออกเสียงแก่ประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ภายในปี 2556 นอกจากนี้ IMF มีแผนจะรวมสกุลเงินหยวนเข้าเป็นทุนสำรองระหว่างประเทศของ IMF เพื่อเป็นการขยายบทบาททุนสำรองของ IMF และเพิ่มเสถียรภาพทางการเงินของโลก ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อระบบการค้าโดยรวมของโลก โดยปัจจุบันตะกร้าทุนสำรองของ IMF ประกอบด้วยสกุลหลักของโลก ได้แก่ ดอลลาร์สหรัฐ ยูโร เยน และปอนด์ ทั้งนี้แผนการดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ โดยเฉพาะจีนนั้นได้ขึ้นมามีบทบาทนำในระบบเศรษฐกิจโลกทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้ว

ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ ยุโรปที่กำลังประสบปัญหาหนี้สินอย่างรุนแรง สหรัฐฯ ประสบกับปัญหาหนี้ซื้อตั้งตัวและอัตราการว่างงานสูง (ร้อยละ 10) ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลาฟื้นตัวไม่ต่ำกว่า 2-3 ปี และญี่ปุ่นยังประสบปัญหาภาวะเงินฝืด ส่งผลให้ประเทศกำลังพัฒนากำลังขึ้นมามีบทบาทสำคัญแทนประเทศพัฒนาแล้วในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนามีพื้นฐานเศรษฐกิจแข็งแกร่ง และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ (BRICS) ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ได้ขึ้นมาเป็นแกนหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจโลก องค์การความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) รายงานว่า ภายในปี 2573 ศูนย์กลางเศรษฐกิจของโลกจะย้ายจากประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก มาเป็นประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตด้านอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร และมีผลผลิตสูง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อโลกในอนาคต และว่าตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศกำลังพัฒนามีการพัฒนาในทุกด้านอย่างจริงจัง เห็นได้จากจำนวนนักวิจัยทั่วโลกในปัจจุบันอยู่ในเอเชียร้อยละ 40 และในปี 2551 ประเทศกำลังพัฒนาถือครองทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศประมาณ 4.2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วถึง 1.5 เท่า รวมทั้ง OECD ยังระบุว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเทศพัฒนาแล้วจะค่อยๆ ลดลงจากร้อยละ 60 ในปี 2543 มาอยู่ที่ร้อยละ 43 ในอีก 20 ปีข้างหน้า อย่างไรก็ตามกลุ่ม BRICS ยังเป็นการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ เพราะจุดยืนและผลประโยชน์ของประเทศที่ยังแตกต่างกันอยู่ในบางเรื่อง และเน้นร่วมมือกันในเรื่องที่มีความเห็นตรงกันก่อน

การเกิดกฎระเบียบด้านเศรษฐกิจและการเงินของโลกใหม่

กลุ่ม G-20 เห็นพ้องที่จะร่วมมือกันแก้ไขความตึงเครียดและความผันผวนที่ก่อให้เกิดสงครามค่าเงินและการกีดกันทางการค้า โดยได้บรรลุข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดดัชนีชี้วัดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินและจัดการกับปัญหาความไร้สมดุลของระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งประกอบด้วย 1) หนี้สาธารณะและการขาดดุลงบประมาณ 2) ระดับเงินออมและหนี้ภาคเอกชน 3) ดุลบัญชีเดินสะพัดหรือดุลการค้าระหว่างประเทศ และ 4) ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศหรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยกำหนดให้ IMF เข้ามาร่วมตรวจสอบและให้คำปรึกษา และให้ รมว. คลังของประเทศสมาชิกร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Indicative Guideline) เพื่อใช้เป็นมาตรวัดความไม่สมดุลระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ สำหรับประเด็นเรื่องค่าเงินซึ่งมีความสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ กลุ่ม G-20 เห็นควรให้ระบบเป็นตามกลไกของตลาด และหลีกเลี่ยงการแข่งขันกันลดค่าเงิน

พร้อมกันนี้ G-20 ได้รับรองเกณฑ์ บาเซล III เพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณเงินทุนของธนาคาร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิรูประบบธนาคาร

แม้ว่าจะมีความคืบหน้าในการทำข้อตกลงร่วมกัน แต่ก็ยังคงมีการโจมตีกันอยู่ โดยสหรัฐฯ และชาติตะวันตกอื่นๆ โจมตีจีนในประเด็นควบคุมให้เงินหยวนมีมูลค่าต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อสนับสนุนการส่งออก และทำให้จีนมีเงินทุนสำรองต่างประเทศมากเกินไป จนเกิดความไม่สมดุลในระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ได้แก่ จีนและบราซิล ก็โจมตีสหรัฐฯ ว่าการดำเนินนโยบายทางการเงินการคลังที่ผิดพลาด จนทำให้มีเงินทุนจำนวนมากไหลเข้าประเทศกำลังพัฒนา ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเงิน และเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเงินเฟ้อ